

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์การจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาวอลดอร์ฟ และเรกจิโอ เอมิเลีย

การนำเสนอข้อค้นพบในบทนี้ได้จากการวิเคราะห์ 2 กรณีศึกษาควบคู่กัน (cross case analysis) ระหว่างโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาทั้งสองโรงเรียน เพื่อศึกษาถึงความเหมือนและความต่าง ในแต่ละองค์ประกอบของการจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในแต่ละโรงเรียนที่มีแนวคิดทางการศึกษาแตกต่างกัน โดยใช้ข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ส่วนจากแต่ละโรงเรียน ประกอบด้วยข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ครูใหญ่ ครูประจำชั้น และครูศิลปะ และรายละเอียดทั้งหมดที่ได้มาจากการสังเกตในชั้นเรียน ในช่วงกิจกรรมศิลปะ และกิจกรรมพิเศษ การวิเคราะห์ข้อมูลนี้ ทำขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจข้อมูลที่ได้มาจากการเชื่อมโยงข้อมูลทั้งหมดเข้าด้วยกัน ภายใต้ปรัชญาของโรงเรียน มโนทัศน์ของผู้บริหาร และครู และการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อนำไปใช้ในการให้ความหมาย วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความกระจ่างแก่คำถามวิจัย วิเคราะห์ความแตกต่างของทั้งสองโรงเรียน และสรุปคำตอบของคำถามวิจัยแต่ละข้อ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการบรรยายถึงลักษณะเฉพาะที่แตกต่าง และเหมือนกันของการจัดสุนทรียศึกษาในแต่ละโรงเรียน ตามคำถามวิจัยแต่ละข้อ ส่วนในตอนท้ายของการตอบเป็นการสรุปสั้นๆ ด้วยตารางคำสำคัญ ที่เป็นลักษณะเฉพาะของการจัดสุนทรียศึกษาของแต่ละโรงเรียน

คำถามวิจัยที่ 1.1 ผู้บริหารและครูในแต่ละโรงเรียนมีมโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศึกษาอย่างไร

ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับมโนทัศน์ทางสุนทรียศึกษาของผู้บริหารและครูทั้งสองโรงเรียน สะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบของสุนทรียศึกษา ที่ประกอบไปด้วย 1) มุมมองเกี่ยวกับสิ่งที่งาม 2) มุมมองเกี่ยวกับเด็ก และ 3) มุมมองเกี่ยวกับศิลปะที่เข้ามามีบทบาทในการจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ในแง่มุมมองที่แตกต่างกันตามความเชื่อของผู้บริหารและครูในแต่ละโรงเรียน

มุมมองเกี่ยวกับสิ่งที่งาม

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟมองว่า ความงามมีลักษณะเป็นทั้งวัตถุวิสัย (Objective) และจิตพิสัย (Subjective) กล่าวคือ ความงามเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในวัตถุงาม และมนุษย์สามารถรับรู้ความงามที่มีอยู่ในวัตถุนั้นได้ ดังนั้นความงามจึงขึ้นอยู่กับคุณสมบัติที่งามที่มีอยู่ในวัตถุ และการรับรู้ของมนุษย์ ส่วนผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียมองว่า ความงามมีลักษณะเป็นจิตพิสัย (Subjective) การตัดสินคุณค่าทางความงามขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคน หรืออาจขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์บางอย่างที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกำหนดขึ้นก็ได้ จากข้อมูลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่าความงามตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟมีความเป็นทั้งนามธรรม และรูปธรรม เป็นคุณสมบัติบางอย่างที่มีอยู่ในวัตถุที่งาม ส่วนความงามตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลีย เป็นได้ทั้งนามธรรม และรูปธรรมขึ้นอยู่กับ การรับรู้ของบุคคลแต่ละคน มุมมองเกี่ยวกับความงามของผู้บริหารและครูทั้งสองโรงเรียน มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ ในฐานะที่มนุษย์สามารถรับรู้ความงามได้ ซึ่งในที่นี้หมายถึงเด็กปฐมวัย ดังนั้น มุมมองเกี่ยวกับเด็กในแง่มุมมองที่แตกต่างกัน จึงส่งผลต่อการมีมโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศึกษาที่แตกต่างกัน

มุมมองเกี่ยวกับเด็ก

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟมองว่า มนุษย์เป็นวัตถุที่งาม เนื่องจากมนุษย์มีคุณสมบัติที่งดงามของความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีความเป็นองค์รวมของชีวิต ที่ประกอบไปด้วยความเป็นระบบระเบียบ มีจังหวะ และความกลมกลืน เด็กปฐมวัยจึงเป็นผู้ที่คุณสมบัติที่งดงามเหล่านี้ อยู่อย่างครบถ้วน การจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษา วอลดอร์ฟ จึงเป็นการปกป้องทะนุถนอมคุณสมบัติที่งดงามเหล่านั้นให้คงอยู่ในตัวเด็ก และเป็น

พื้นฐานที่มั่นคงในการส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะสำหรับช่วงวัยต่อไป แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟมีมุมมองเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยในแง่มุมมองของความเป็นมนุษย์ในแง่มุมมองทางจิตวิญญาณ ผู้ซึ่งมีความงดงามของความเป็นมนุษย์ และด้วยความเป็นมนุษย์นี้เองที่ทำให้มนุษย์สามารถรับรู้ความงามได้จากวัตถุที่งาม ส่วนผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลีย มองความเป็นมนุษย์ในแง่มุมมองทางด้านสังคม และความสามารถทางสติปัญญา กล่าวคือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียมองว่า โดยธรรมชาติของเด็กปฐมวัยนั้น เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น มีความสามารถในการสื่อสาร หรือแสดงสัญลักษณ์บางอย่างได้ เด็กมีความสามารถทางศิลปะมาตั้งแต่กำเนิด แสดงให้เห็นว่าเด็กมีสุนทรียะมาตั้งแต่กำเนิด สภาพแวดล้อมทางสังคมส่งผลกระทบต่อความสามารถทางสติปัญญาของเด็ก การจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาเรกจิโอ เอมีเลีย จึงให้การสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้น ความสามารถทางสติปัญญาของเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถค้นพบความงามต่างๆ ได้ด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกถึงสิ่งที่รับรู้ขึ้นเพื่อสื่อสารกับผู้คนที่อยู่แวดล้อมตัวเด็ก จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียน มองว่าธรรมชาติของเด็กปฐมวัย มีสุนทรียะสัมผัสติดตัวมาแล้วตั้งแต่กำเนิด ซึ่งเป็นเหตุให้การจัดการศึกษาปฐมวัยที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตามแนวคิดทางการศึกษาวอลดอร์ฟ และเรกจิโอ เอมีเลียที่ทั้งสองโรงเรียนยึดเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ให้ความสำคัญกับหลักสูตรที่มีศิลปะเป็นฐานในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาสุนทรียะของเด็กปฐมวัยให้เติบโตขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

มุมมองเกี่ยวกับศิลปะ

ศิลปะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยของทั้งสองโรงเรียน โดยผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟกล่าวถึงศิลปะว่า บรรยากาศที่แวดล้อมไปด้วยศิลปะ และการทำงานศิลปะ ทำให้มนุษย์เกิดความสงบภายใน สามารถรับรู้ถึงความงามที่มีอยู่ในวัตถุที่งามได้ และศิลปะช่วยสร้างสรรค์ความเป็นมนุษย์ (ผู้ซึ่งเป็นวัตถุที่งาม ตามมุมมองเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์) ใ้ทั้งงดงาม มีชีวิตชีวา ส่วนผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียมองว่าศิลปะเป็นภาษาอีกภาษาหนึ่งของเด็ก ที่ใช้ในการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกต่างๆ เพื่อสื่อสารกับผู้คนที่อยู่แวดล้อมตัวเด็ก ส่วนกระบวนการทำงานศิลปะให้ประสบการณ์สุนทรียะที่หลากหลายแก่เด็ก จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า มุมมองเกี่ยวกับศิลปะของผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟ ให้ความสำคัญกับศิลปะเพื่อความเป็นมนุษย์ ซึ่งแตกต่างไปจากมุมมองของผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลีย ที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ต่างๆ ที่นอกเหนือไปจากประสบการณ์จากการทำงานศิลปะ

มโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟ กล่าวถึงความเกี่ยวข้องกับความ เป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นทั้งวัตถุประสงค์ และเป็นผู้ที่มีความสามารถในการรับรู้ความงามได้จากวัตถุประสงค์ สุนทรียศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาวอลดอร์ฟ จึงเป็นการปกป้องทะนุถนอมคุณสมบัติที่งดงามของความเป็นมนุษย์ให้คงอยู่ หรือเป็นการบำบัดและเยียวยาเพื่อฟื้นฟูคุณสมบัติบางอย่างที่ขาดหายไปให้กลับมา เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เนื่องจากความงามและความเป็นมนุษย์นั้นเป็นสิ่งเดียวกัน สุนทรียศึกษาจึงเข้ามา มีบทบาทสำคัญในทุกส่วนของการจัดการศึกษา ส่วนมโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลีย มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีสุนทรียะของเด็ก ซึ่งเกิดจากความสนใจของผู้เรียน และเกิดจากประสบการณ์สุนทรียะที่หลากหลายจากกระบวนการทำงานศิลปะ ที่พัฒนาความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียนให้สูงขึ้น และสามารถให้คุณค่ากับสิ่งต่างๆ ได้ด้วยตนเอง จากข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศึกษาของผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียน เป็นแนวทางในการส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะให้กับเด็ก ตามการรับรู้เกี่ยวกับสิ่ง ที่งาม ตามการรับรู้เกี่ยวกับมนุษย์ และตามการรับรู้เกี่ยวกับศิลปะศึกษาที่แตกต่างกันของผู้บริหารและครูแต่ละโรงเรียน

หลักฐานสำคัญที่ยืนยันข้อค้นพบดังกล่าว คือ คำที่ทบทวนตลอดการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูทั้งสองโรงเรียน พบว่าผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟ มักใช้คำว่า รู้สึก สงบ ความสุข ความสมดุล มนุษย์ ส่วนผู้บริหารและครูใน โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาเรกจิโอ-เอมีเลีย มักใช้คำว่า ความคิด ความสามารถ การแก้ปัญหา ประสบการณ์ และบุคคล

ตารางที่ 11 สรุปมโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศึกษาของผู้บริหารและครูในแต่ละโรงเรียน

ดัชนีมโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศึกษา	มโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศึกษาของผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่ประยุกต์ใช้แนวคิดทางการศึกษา	
	วอลดอร์ฟ	เรกจิโอ เอมีเลีย
องค์ประกอบของสุนทรียศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - มุมมองเกี่ยวกับความงาม - มุมมองเกี่ยวกับเด็กปฐมวัย - มุมมองเกี่ยวกับศิลปะ 	

ตารางที่ 11 สรุปมโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศึกษาของผู้บริหารและครูในแต่ละโรงเรียน (ต่อ)

ดัชนีมโนทัศน์เกี่ยวกับ สุนทรียศึกษา	มโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศึกษาของผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่ประยุกต์ ใช้แนวคิดทางการศึกษา	
	วอลดอร์ฟ	เรกจิโอ เอมิเลีย
ความงาม	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นคุณสมบัติที่งาม ปรากฏอยู่ในวัตถุที่งาม ซึ่งมนุษย์สามารถรับรู้ได้ - เป็นทั้งจิตพิสัยและวัตถุวิสัย 	<ul style="list-style-type: none"> - ความงามขึ้นอยู่กับบุคคล - เป็นทั้งจิตพิสัยและวัตถุวิสัย
เด็กปฐมวัย	มีศักยภาพทางสุนทรียะโดยธรรมชาติ	
	<ul style="list-style-type: none"> - ในแง่มุมของความเป็นมนุษย์ทางจิตวิญญาณ - เป็นวัตถุที่งาม - เป็นผู้ที่สามารถรับรู้ความงามได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ในแง่มุมของความเป็นมนุษย์ทางสังคม และสติปัญญา - มีความสามารถในการสื่อสาร - มีความสามารถทางศิลปะ
ศิลปะศึกษา	ให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงานศิลปะ และผลงานศิลปะ	
	ศิลปะเพื่อความเป็นมนุษย์	ศิลปะเพื่อประโยชน์ต่างๆ
มโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศึกษา	เป็นปกป้องทะนุถนอมรักษาคุณสมบัติที่งามของความเป็นมนุษย์ให้คงอยู่	เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีสุนทรียะ
คำสำคัญ	รู้สึก สงบ ความสุข มนุษย์ ความสมดุล กลมกลืน สอดคล้อง จังหวะ จิตสำนึก	ความคิด ความสามารถ แก้ปัญหา ประสบการณ์ เฉพาะบุคคล กล้าแสดงออก

คำถามวิจัยที่ 1.2 ผู้บริหารและครูในแต่ละโรงเรียนกล่าวถึงลักษณะเฉพาะของประสบการณ์สุนทรียะของเด็กปฐมวัยอย่างไร

ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียนพบว่า ผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียนให้ความสำคัญกับกระบวนการตระหนักรู้ภายใน (Intuition) และการแสดงออก (Expression) เป็นประสบการณ์สุนทรียะที่เป็นลักษณะเฉพาะของเด็กปฐมวัย แต่ผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียนกล่าวถึงการตระหนักรู้ภายในและการแสดงออกของเด็กในแง่มุมที่แตกต่างกัน

ลักษณะของประสบการณ์สุนทรีย์

ข้อมูลจากการสังเกตการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยของครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟ แสดงให้เห็นว่า ครูให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมจินตนาการและการสร้างภาพในใจให้กับเด็ก กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กสร้างภาพในใจด้วยตนเอง และแสดงออกถึงภาพที่อยู่ในใจอย่างอิสระ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมวงกลม ทักทายวันใหม่ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมจินตนาการและการสร้างภาพในใจให้กับเด็ก ผ่านกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกายประกอบเพลง เนื้อหาของบทเพลงให้ภาพบรรยากาศยามเช้าที่งดงาม สดชื่น ของลำธาร หมู่มแมลง ดอกไม้ ใบไม้ และนก โดยใช้การบุคลาธิษฐาน (การกำหนดให้สิ่งต่างๆ แสดงอาการเหมือนมนุษย์) รวมถึงการทำกิจกรรมซ้ำในตอนเช้าของทุกวัน ทำให้ภาพในใจของเด็กชัดเจนขึ้น เช่นเดียวกับกับกิจกรรมเล่นนิทาน และกิจกรรมตามฤดูกาลต่างๆ ที่มีการทำกิจกรรมซ้ำๆ ตลอดหนึ่งเดือน ส่วนกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กสร้างภาพในใจด้วยตนเองและแสดงออกอย่างอิสระ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมระบายสีน้ำ กิจกรรมระบายสีเทียน กิจกรรมปั้นขี้ผึ้ง เป็นกิจกรรมที่ครูไม่กำหนดหัวข้อในการทำกิจกรรม เปิดโอกาสให้เด็กมีจินตนาการกับสีได้อย่างอิสระ เช่นเดียวกับกับ กิจกรรมเล่นอิสระ ด้วยของเล่นที่เป็นวัสดุจากธรรมชาติ ไม่มีการแปรรูป มีความซับซ้อนน้อย แต่สามารถตอบรับจินตนาการของเด็กได้มากมาย ซึ่งทางโรงเรียนให้ความสำคัญกับการเล่นของเด็กเป็นอย่างมาก ทั้งในห้องเรียนและที่สนามกลางแจ้ง นอกจากนี้ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟ ยังกล่าวถึงความสามารถของเด็ก ในการรับรู้พฤติกรรมและทัศนคติจากบุคคลที่อยู่แวดล้อม จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ประสบการณ์สุนทรีย์ที่เป็นลักษณะเฉพาะของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาวอลดอร์ฟ เป็นกระบวนการตระหนักรู้ภายในและการแสดงออกภายในของเด็ก กล่าวคือ เป็นจินตนาการ หรือภาพในใจของเด็ก หรือความรู้สึกต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถตระหนักรู้ได้ทางกายภาพ และมีความแตกต่างไปจากกระบวนการตระหนักรู้ภายในและการแสดงออก ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาเรกจิโอ เอมิเลีย

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมิเลียกล่าวถึง กระบวนการตระหนักรู้ภายในและการแสดงออก ในลักษณะของกระบวนการสร้างงานศิลปะแบบศิลปะบริสุทธิ์ (Pure Art) ข้อมูลที่สนับสนุนข้อค้นพบในส่วนนี้ได้มาจากข้อมูลการสัมภาษณ์ครูศิลปะที่มองว่า เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการแสดงออกถึงสิ่งที่ รับรู้ได้อย่างชัดเจน และสิ่งนี้เองที่ครูมองว่าเป็นสิ่งที่มีค่าในผลงานศิลปะของเด็ก จากการสังเกตการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยของครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมิเลียพบว่า การนำเข้าสู่บทเรียน ครูมักใช้การสนทนา ชักถาม กับเด็กถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่กำหนดในการทำกิจกรรมแต่ละครั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้นึกทบทวนถึงประสบการณ์ ความคิด และความรู้สึกที่เกิดขึ้นจริงกับเด็กแต่ละคน ต่อจากนั้นเป็นการอธิบายถึง

ขั้นตอนในการทำงาน และวิธีใช้วัสดุอุปกรณ์ หลังจากนั้นครูเปิดโอกาสให้เด็กสร้างศิลปะของตนเองอย่างอิสระ ซึ่งผู้บริหารและครูในโรงเรียน เรกจิโอ เอมีเลียเชื่อว่า กระบวนการทำงานศิลปะช่วยส่งเสริมทักษะในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของเด็กแต่ละคน ให้มีความแปลกใหม่ หลากหลายแตกต่างกันไป จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ประสบการณ์สุนทรีย์ที่เป็นลักษณะเฉพาะของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาเรกจิโอ เอมีเลีย เป็นกระบวนการตระหนักรู้ภายในและแสดงออกถึงสิ่งที่รับรู้ในสภาวะภายนอก ผ่านผลงานศิลปะของเด็ก กล่าวคือ การตระหนักรู้ภายในที่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียให้ความสำคัญนั้น เป็นความคิด ความรู้สึกของเด็ก ที่เกิดขึ้นจากการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งต่างๆ และการแสดงออกนั้น เป็น ถ่ายโอน (transformation) ข้อมูลเหล่านั้นเป็นผลงานศิลปะ

ความอิสระ

ลักษณะประสบการณ์สุนทรีย์สำหรับเด็กปฐมวัยของทั้งสองโรงเรียนสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียนให้ความสำคัญกับ "ความอิสระ" ที่เกิดขึ้นภายในกระบวนการตระหนักรู้ภายในและการแสดงออกในจุดที่แตกต่างกัน

ความอิสระในกระบวนการตระหนักรู้ภายในของโรงเรียนวอลดอร์ฟ เป็นความอิสระในการรับรู้ข้อมูลที่สามารถรับรู้ได้ทั้งทางกายภาพ และข้อมูลที่ไม่สามารถรับรู้ได้ทางกายภาพ เนื่องจากผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟมองว่า มนุษย์มีสัมผัสทั้งหมด 12 สัมผัส และมีความเชื่อเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยว่า เด็กเปรียบเสมือนอวัยวะรับสัมผัส (sense organ) ที่สัมผัสทุกสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัว ส่วนความอิสระในกระบวนการตระหนักรู้ภายในของโรงเรียน เรกจิโอ เอมีเลีย เป็น ความอิสระในการรับรู้ข้อมูลที่สามารถรับรู้ได้ทางกายภาพผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5

ความอิสระในการแสดงออกของโรงเรียนวอลดอร์ฟ เป็นความอิสระภายในที่เกิดขึ้นกับเด็ก เป็นจินตนาการหรือภาพในใจที่เกิดขึ้นอย่างอิสระ ปราศจากข้อจำกัดของสิ่งเร้าภายนอก ส่วนความอิสระในการแสดงออกของโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลีย เป็นความอิสระภายนอก เป็น ความอิสระภายในการแสดงออก เป็นความอิสระในการตัดสินใจเลือกใช้สื่ออุปกรณ์ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เป็นความอิสระภายใต้สื่อหรือสิ่งเร้าภายนอก

แหล่งประสบการณ์สุนทรีย์

นอกจากนั้นข้อมูลยังแสดงให้เห็นถึงแหล่งประสบการณ์สุนทรีย์สำหรับเด็กปฐมวัย ที่ผู้บริหารและครูของแต่ละโรงเรียนให้ความสำคัญแตกต่างกัน กล่าวคือ แหล่งประสบการณ์

สุนทรียะที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนวอลดอร์ฟ คือ ครูประจำชั้น ผู้ที่มีความใกล้ชิดกับเด็ก ครูเป็นผู้กำหนด และเป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละวัน ผู้บริหารและครูกล่าวถึงความสำคัญของครูว่า ครูเป็นทุกสิ่งทุกอย่างสำหรับเด็ก ทุกอย่างที่คุณทำมีผลต่อเด็ก การแต่งกายของครู น้ำเสียงที่ครูใช้ในการสนทนากับเด็ก การเคลื่อนไหวร่างกาย รวมทั้งทัศนคติที่ครูมีต่อสิ่งต่างๆ ล้วนมีผลต่อเด็กทั้งสิ้น ส่วนแหล่งประสบการณ์สุนทรียะที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลีย คือ กระบวนการทำงานศิลปะและผลงานศิลปะ กล่าวคือ กระบวนการทำงานศิลปะนำพาเด็กๆ ไปสู่ประสบการณ์ที่หลากหลาย ทั้งประสบการณ์จากการมีปฏิสัมพันธ์กับครู มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน มีปฏิสัมพันธ์กับวิทยากรที่ให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างงานศิลปะ ส่วนผลงานศิลปะนั้น ให้ประสบการณ์ในการแสดงออก เพื่อสื่อสารเรื่องราวต่างๆ สู่สังคม ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งประสบการณ์สุนทรียะที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ในแต่ละโรงเรียนสะท้อนให้เห็นแนวคิดของผู้บริหารและครู และการปฏิบัติของครูที่สอดคล้องสัมพันธ์กับมนุษยปรัชญาที่เป็นรากฐานและปรัชญาประสบการณ์นิยม (พิพัฒนาการนิยม) และปฏิรังสรรค์นิยม ที่เป็นรากฐานของการจัดการศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาวอลดอร์ฟ และแนวคิดทางการศึกษาเรกจิโอ เอมีเลียอย่างชัดเจน

ข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่า ประสบการณ์สุนทรียะเกิดขึ้นจากตัวเด็กเองที่เป็นผู้กระทำ (active) โดยเริ่มจากการตระหนักรู้ที่เกิดขึ้นเองภายในจากการรับรู้ข้อมูลต่างๆ รวมทั้งการแสดงออกอย่างอิสระ แม้ว่าครูเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม หรือเป็นผู้คอยชี้แนะ อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้ของเด็กก็ตาม

ตารางที่ 12 สรุปลักษณะประสบการณ์สุนทรียะ

ดัชนีลักษณะ ประสบการณ์สุนทรียะ	ลักษณะประสบการณ์สุนทรียะที่ครูจัดให้กับเด็กในโรงเรียนที่ประยุกต์ใช้ แนวคิดทางการศึกษา	
	วอลดอร์ฟ	เรกจิโอ เอมีเลีย
ประสบการณ์สุนทรียะ	เป็นกระบวนการตระหนักรู้ภายใน (Intuition) และการแสดงออก (Expression)	
การตระหนักรู้ภายใน (Intuition)	การรับรู้ข้อมูลที่สามารัรับรู้ได้ทั้งทางกายภาพ และข้อมูลที่ไม่สามารถรับรู้ได้ทางกายภาพ	การรับรู้ข้อมูลที่สามารัรับรู้ได้ทาง กายภาพ
ประสาทสัมผัส	12 สัมผัส	5 ประสาทสัมผัส
การแสดงออก (Expression)	จินตนาการ หรือภาพในใจ	ผลงานศิลปะ
ความอิสระ	ภายใน	ภายนอก

ตารางที่ 12 สรุปลักษณะประสบการณ์สุนทรียะ (ต่อ)

ดัชนีลักษณะ ประสบการณ์สุนทรียะ	ลักษณะประสบการณ์สุนทรียะที่ครูจัดให้กับเด็กในโรงเรียนที่ประยุกต์ใช้ แนวคิดทางการศึกษา	
	วอลดอร์ฟ	เรกจิโอ เอมิเลีย
แหล่งประสบการณ์สุนทรียะ สำหรับเด็กปฐมวัย	ครู	กระบวนการทำงานศิลปะ และ ผลงานศิลปะ
ประสบการณ์สุนทรียะ ในเนื้อหา ทางการศึกษาที่แตกต่างกัน	มนุษยปรัชญา	ประสบการณ์นิยม (พัฒนาการ นิยม) และปฏิสังสรรค์นิยม

คำถามวิจัยที่ 1.3 ผู้บริหารและครูในแต่ละโรงเรียน มีการรับรู้เกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะ (กิจกรรมทัศนศิลป์ กิจกรรมดนตรี กิจกรรมเคลื่อนไหว และกิจกรรมทางภาษา) อย่างไร ในการส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะให้กับเด็กปฐมวัย

การรับรู้เกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะของผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียนไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียนมองว่า คุณค่าที่สำคัญของกิจกรรมศิลปะอยู่ที่การเลียนแบบ แต่ในความหมายของการเลียนแบบนั้น เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครูของแต่ละโรงเรียนได้ให้ความหมายของการเลียนแบบแตกต่างกัน

คุณค่าในกิจกรรมศิลปะ

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟมองว่า คุณค่าที่สำคัญของศิลปะอยู่ที่การเลียนแบบคุณสมบัติทั้งดงามของธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ กล่าวคือ ความเป็นองค์รวม ความเป็นระบบระเบียบ จังหวะ และความกลมกลืน เป็นส่วนประกอบสำคัญของกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็กปฐมวัย

ตัวอย่างเช่น กิจกรรมระบายสีน้ำ ที่สะท้อนให้เห็นความเป็นระบบระเบียบของกิจกรรมได้อย่างชัดเจน มีการกำหนดขั้นตอนต่างๆในการดำเนินกิจกรรม เริ่มตั้งแต่การจัดเตรียมพื้นที่เตรียมสี เตรียมกระดาษ การร้องเพลง และแสดงท่าทางประกอบเพลง เปิดโอกาสให้เด็กระบายสีน้ำอย่างอิสระ โดยใช้เทคนิคการระบายสีแบบเปียกบนเปียก ตามขั้นตอนของกิจกรรมที่ครูเป็นผู้สาธิต ครูล้างพู่กันและเช็ดพู่กันที่ผ้า ทุกครั้งก่อนที่จะจุ่มสีใหม่ ครูกำหนดให้ใช้สีทั้งหมด 3 สี คือสีแดง สีเหลือง และสีน้ำเงิน ในการผสมสีต่างๆ หลังจากทำงานเสร็จนำ ผลงานไปตาก นำพู่กันไปล้าง และเตรียมกระดาษให้เพื่อนคนต่อไป นอกจากนี้ กิจกรรมยังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็น

องค์กรวม จากการบูรณาการกิจกรรมศิลปะสาขาต่างๆ เข้าด้วยกัน คือดนตรี ศิลปะการเคลื่อนไหว ร่างกาย และทัศนศิลป์ ในเรื่องของจังหวะนั้น มีความเกี่ยวข้องกับจังหวะที่สม่ำเสมอของการทำกิจกรรมหนึ่งครั้งต่อสัปดาห์ ลักษณะของการไหลซึมของสีแต่ละสีที่มีจังหวะแตกต่างกัน อีกทั้งผลงานการระบายสีของเด็กแต่คนยังสะท้อนให้เห็นจังหวะของเด็กแต่ละคนด้วย และสิ่งสำคัญที่ครูคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กคือ ลักษณะของกิจกรรมที่มี**ความกลมกลืน**กับลักษณะจิตของเด็ก กล่าวคือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟมองว่า เทคนิคการระบายสีน้ำแบบเปียกบนเปียก เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยเนื่องจาก การไหลซึมของสีมีลักษณะคล้ายกับลักษณะจิตของเด็ก ที่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อม ไม่คงที่ เช่นเดียวกับกับเพลงที่ครูเลือกใช้ร้องกับเด็ก ครูเลือกใช้เพลงเพนทาโทนิก (เพลงที่ใช้ดนตรี 5 โน้ต คือ เร มี ซอล ลา ที) ซึ่งให้อารมณ์ปลอดภัย ผ่อนคลาย ไม่มึนตึ้นตึ้นเร้าใจ หรือเศร้าซึมเกินไป และประสบการณ์เกี่ยวกับสี สอดคล้องกลมกลืนกับความเป็นจริงในธรรมชาติ ที่เต็มไปด้วยสีสันของสิ่งต่างๆ มากมาย ซึ่งเราไม่สามารถมองเห็นสิ่งเหล่านั้นเป็นลายเส้น แต่เห็นเป็นรูปร่าง รูปทรงของสี หรือมวลของสี

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟกล่าวถึง กิจกรรมศิลปะที่ปรากฏอยู่ในทุกส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเป็นระบบองค์กรวมของกิจกรรมศิลปะที่กว้างขึ้น ทั้งในส่วนของกาหนดกิจกรรมประจำปีของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ตามฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลงไปของธรรมชาติ การกำหนดกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ และการกำหนดกิจกรรมในแต่ละวัน ที่คำนึงถึงจังหวะที่สม่ำเสมอในการจัดวางกิจกรรมที่ผ่อนคลาย และกิจกรรมที่ต้องใช้สมาธิในแต่ละวัน เสมือนระบบการหายใจเข้าและออกของมนุษย์ นอกจากนั้นแล้ว ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟยังให้ความสำคัญกับการนำกิจกรรมศิลปะมาใช้ในการส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์ให้กับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองภายในโรงเรียนอีกด้วย เนื่องจากผู้บริหารและครูเชื่อว่า หากบุคคลเหล่านี้มีความงดงามอยู่ในตนเองแล้ว ความงดงามนั้นย่อมส่งผลถึงเด็กโดยธรรมชาติ ภายใต้อาณัติของความเป็นระบบองค์กรวมของสังคมภายในโรงเรียน จากข้อมูลดังกล่าวให้ภาพของศิลปะที่บูรณาการเป็นเนื้อเดียวกันกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และสะท้อนให้เห็นถึงความงดงามของระบบชีวิตของมนุษย์กับมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และระบบชีวิตมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์กับระบบของธรรมชาติ ซึ่งเกิดจากการนำคุณสมบัติทั้งงดงามของความเป็นมนุษย์ ไปใช้ในการพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์

ส่วนผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียมองว่า คุณค่าที่สำคัญของศิลปะอยู่ที่ การเลียนแบบความคิดหรือข้อมูลภายในสมองของบุคคลแต่ละคน สะท้อนให้เห็นลักษณะเฉพาะ และการให้ความหมายกับสิ่งต่างๆ ของบุคคลคนนั้น ข้อมูลการสังเกตช่วยสนับสนุนข้อค้นพบนี้

จากการสังเกตพบว่า กระบวนการทำงานศิลปะถูกนำมาใช้ในการนำเสนอข้อมูล จากการเรียนรู้ผ่านการทำ โครงการ ตัวอย่างเช่น โครงการเรื่อง "ข้าว" เด็กๆ วาดภาพต้นข้าวเพื่อบันทึก

ลักษณะของต้นข้าว และวาดภาพต้นข้าวเพื่อเป็นสมมติฐานในการศึกษาการเจริญเติบโตของต้นข้าว รวมทั้งมีการนำเมล็ดข้าวมาสร้างเป็นงานศิลปะ ซึ่งผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ - เอมีเลียมองว่า กระบวนการสร้างงานศิลปะนี้เองที่เป็นสื่อ นำพาเด็กๆ ไปสู่ประสบการณ์สุนทรีย์ที่หลากหลาย ผ่าน*ความมั่งคั่งของการถ่ายโอนข้อมูล* ซึ่งเกิดขึ้นตลอดกระบวนการทำงานศิลปะ โดยเริ่มจากการถ่ายโอนข้อมูลจากประสบการณ์นอกชั้นเรียนกับประสบการณ์ในชั้นเรียน การถ่ายโอนความคิดกับทักษะในการทำงานศิลปะผ่านสื่อต่างๆ การถ่ายโอนความคิดกับความรู้สึกรวมทั้งได้มาจากการสนทนาหรือสื่อที่ช่วยในการกระตุ้นความคิดของเด็ก รวมทั้งการถ่ายโอนสิ่งที่วาดในกระดาษซึ่งเป็นลักษณะ 2 มิติ ไปสู่การสร้างสิ่งนั้นเป็นผลงาน 3 มิติ *ความมั่งคั่งของความต้องการ*ของการทำกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการทำโครงการ ที่เริ่มตั้งแต่ความสนใจของเด็ก การนำเสนอความคิดของเด็กผ่านสื่อ การแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ประสบการณ์เดิม และประสบการณ์ใหม่ จนไปสู่ทสรูปสุดท้ายที่เป็นผลงาน หรือเมื่อความสนใจของเด็กสิ้นสุดลง การเก็บรวบรวมข้อมูลของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่สะท้อนให้เห็นกระบวนการดังกล่าวได้อย่างชัดเจน *ความมั่งคั่งของการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม* การมีปฏิสัมพันธ์กับครู ซึ่งใช้คำถามในการช่วยกระตุ้นความคิดของเด็ก โดยไม่ให้ความคิดของครูไปครอบงำความคิดของเด็ก การกล่าวให้กำลังใจเด็ก ครูเคารพในตัวเด็ก เคารพในความสามารถของเด็ก ความใกล้ชิดระหว่างครูกับเด็กมีความสำคัญในการทำความเข้าใจในตัวเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อศึกษาถึงความต้องการของเด็ก ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การแบ่งปันกัน หรือการอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันในเรื่องต่างๆ ปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ครูมักฝากคำถาม หรือกิจกรรมบางอย่างให้เด็กๆ ได้กลับไปเรียนรู้ร่วมกับผู้ปกครอง ซึ่งทางโรงเรียนมองว่าสิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กและผู้ปกครองมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันมากขึ้นและ การมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการสร้างงานศิลปะ ทักษะในการใช้สื่อ ครูให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้เด็กมี ปฏิสัมพันธ์กับสื่ออย่างหลากหลาย และ*ความมั่งคั่งของความสำเร็จ* เกิดขึ้นจากการทำโครงการแต่ละโครงการให้สำเร็จลุล่วง ซึ่งความสำเร็จที่ครูกล่าวถึงนั้น คือ ความสำเร็จในการสร้างผลงานศิลปะแต่ละชิ้น ที่ทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างเด็กผู้สร้างงานศิลปะกับผู้ชมงานศิลปะ และประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากโครงการต่างๆ ที่อาจไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในตอนต้น หรืออาจสำเร็จตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ก็ได้

ข้อมูลการรับรู้เกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์สำหรับเด็กปฐมวัยของผู้บริหารและครูทั้งสองโรงเรียนสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในการจัดกิจกรรมศิลปะ กล่าวคือ การเลียนแบบที่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟกล่าวถึงนั้น ครูเป็นผู้เลียนแบบเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกับเด็ก เพื่อให้เด็กซึมซับความงามที่ครูได้เลียนแบบมา ในขณะที่การเลียนแบบที่ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียกล่าวถึงนั้น เด็กเป็นผู้ทำพฤติกรรมในการเลียนแบบ แสดงให้เห็นว่าเป้าหมายของของการจัดกิจกรรมศิลปะใน

การส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนวอลดอร์ฟ เพื่อให้เด็กได้มีประสบการณ์สุนทรียะในสิ่งเดียวกันที่มนุษย์มีประสบการณ์ในโลกร่วมกัน ซึ่งแตกต่างกับโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลีย ที่เด็กแต่ละคนจะได้รับประสบการณ์สุนทรียะที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความสามารถของเด็กแต่ละคน นอกจากนั้น จากข้อมูลยังแสดงให้เห็นว่า ประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนวอลดอร์ฟ เป็นความรื่นรมย์ไปกับกิจกรรมศิลปะที่ครูจัดขึ้น รื่นรมย์ไปกับศิลปะที่แวดล้อมตัวเด็ก ส่วนประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนวอลดอร์ฟ เป็นความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ ที่เด็กแต่ละคนได้รับจากกิจกรรมศิลปะ

ตารางที่ 13 กิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะของเด็กปฐมวัย

ดัชนีกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะ	กิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะในโรงเรียนที่ประยุกต์ใช้แนวคิดทางการศึกษา	
	วอลดอร์ฟ	เรกจิโอ เอมีเลีย
ศิลปะคือ	การเลียนแบบ	
สิ่งที่เลียนแบบคือ	ความงดงามของความเป็นมนุษย์	ความคิด หรือข้อมูลภายในสมอง
กิจกรรมศิลปะ ที่นำไปสู่ประสบการณ์สุนทรียะ	ครูเป็นผู้เลียนแบบความงดงามของความเป็นมนุษย์ในทาง จิตวิญญาณ ไปสู่การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก	เด็กเป็นผู้เลียนแบบสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการทำกิจกรรมศิลปะ การเลียนแบบจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของเด็กแต่ละคน (โดยเฉพาะความสามารถทางด้านสติปัญญา และทางสังคม)
การจัดกิจกรรมศิลปะ	<ul style="list-style-type: none"> - บูรณาการเป็นเนื้อเดียวกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ - บูรณาการศิลปะต่างๆ 	ผ่านการทำโครงการ และในช่วงกิจกรรมศิลปะ (ในห้องเรียนศิลปะ)
ประสบการณ์สุนทรียะที่ได้รับจากกิจกรรมศิลปะ	<ul style="list-style-type: none"> - ความงดงามของความสัมพันธ์กันระหว่างระบบชีวิตของมนุษย์กับมนุษย์ - ความงดงามของความสัมพันธ์กันระหว่างระบบชีวิตมนุษย์กับระบบของธรรมชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ความงดงามของการถ่ายโอนข้อมูล - ความงดงามของความต่อเนื่อง - ความงดงามของการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม - ความงดงามของความสำเร็จ
	ทุกคนได้รับประสบการณ์สุนทรียะในความจริงของมนุษย์/ธรรมชาติ	แต่ละคนได้รับประสบการณ์สุนทรียะที่แตกต่างกัน
	ความรื่นรมย์ในศิลปะ	ความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่า

คำถามวิจัยที่ 1.4 ผู้บริหารและครูในแต่ละโรงเรียน ให้คำจำกัดความบทบาทของตนเองอย่างไร ในการส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะให้กับเด็กปฐมวัย

บทบาทครู

ผู้บริหารและครูในแต่ละโรงเรียน ให้คำจำกัดความบทบาทของตนเองแตกต่างกัน ในการส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะให้กับเด็กปฐมวัย กล่าวคือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟ ให้คำจำกัดความบทบาทของตนเอง ในการส่งเสริม ประสบการณ์สุนทรียะให้กับเด็กปฐมวัยคือ “การเป็นแบบอย่างของมนุษย์ที่งดงาม” เพื่อเป็นแหล่งประสบการณ์สุนทรียะให้กับเด็ก ดังนั้น บทบาทที่สำคัญของครูคือการพัฒนาตนเอง เพื่อการเป็นแบบอย่าง โดยเริ่มจากการพัฒนาตนเอง ให้สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ไปสู่การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ลดละการยึดติดในตัวตนของตนเอง เชื่อมโยงตนเองกับโลกธรรมชาติ และเชื่อมโยงตนเองกับเพื่อนมนุษย์ และแสดงออกถึงสิ่งเหล่านั้นผ่านการทำหน้าที่ครู ซึ่งเรียกว่าเป็นการทำหน้าที่ตามกฎธรรมชาติ เพื่อให้เด็กซึมซับความงามตามกฎธรรมชาตินี้เช่นกัน

การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟ มีทั้งการพัฒนาตนเองผ่านการจัดการเรียนการสอน การแต่งเพลง การให้เวลากับการจดจำนิทาน บทกลอน และบทเพลง รวมทั้งการนันทนาการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านในแต่ละวัน และการนันทนาการภาพของเด็ก เพื่อประเมิน พัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล ส่วนการพัฒนาตนเองในเรื่องที่เป็นส่วนตัวนั้น ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองให้แข็งแรงสมบูรณ์อยู่เสมอ มีการตรวจสุขภาพร่างกายประจำปี ทำสมาธิ การช่อมดนตรี หรือทำงานศิลปะต่างๆ

การเป็นแบบอย่างการเชื่อมโยงตนเองกับโลก ครูแสดงออกผ่านบทบาทการจัดสิ่งแวดล้อม ที่นำธรรมชาติเข้ามาภายในชั้นเรียน เพื่อให้บรรยากาศภายในห้องเรียนสอดคล้องกลมกลืนกับบรรยากาศแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ตัวอย่างเช่น การใช้แสงธรรมชาติ มีการจัดแจกันในบริเวณต่างๆ ภายในห้อง เลือกใช้เฟอร์นิเจอร์ที่เป็นเครื่องเรือนไม้ ซึ่งเป็นวัสดุจากธรรมชาติ หลีกเลี่ยงวัสดุสังเคราะห์ที่มีการแปรรูป จนไม่เหลือสภาพเดิมตามธรรมชาติ รวมทั้งบทบาทในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงเวลาต่างๆ ในแต่ละวัน และเหมาะสมกับฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลงไป

การเชื่อมโยงตนเองกับเพื่อนมนุษย์ ครูแสดงออกผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ด้วยความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ของเด็กที่ต้องการการปกป้อง และเคารพในความเป็นมนุษย์ของเด็ก การใช้คำพูดที่ส่งเสริมจินตนาการโดยการบุคลาธิษฐาน ทำให้เด็กๆ ใส่ใจกับทุกสิ่ง เช่นเดียวกับมนุษย์ที่ต้องการการดูแลเอาใจใส่ การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนครูด้วยกัน ครูจะศึกษาร่วมกัน

ปรึกษาหารือกัน กำหนดนโยบาย หรือบริหารกิจกรรมของโรงเรียนร่วมกัน ตลอดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หาทางช่วยเหลือกันในการพัฒนาเด็ก การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองในลักษณะเช่นเดียวกันกับการ มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนครูด้วยกัน และการมีปฏิสัมพันธ์ภายในองค์กร (โรงเรียน) ในลักษณะที่พัฒนาไปพร้อมๆ กัน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรร่วมกัน

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียมองว่า ในโรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาเรกจิโอ เอมีเลีย ครูมีบทบาทน้อยกว่าเด็ก กล่าวคือ ครูมีบทบาทเป็น “ผู้คอยช่วยเหลือ” อำนวยความสะดวกให้กับเด็ก และเป็น “ผู้ร่วมงาน” เรียนรู้ไปพร้อมกับเด็กมากกว่าเป็นผู้นำ แต่เป็นผู้ร่วมงานที่มีทักษะสูงกว่าเด็ก ครูจึงสามารถช่วยเหลือเด็กในการใช้วัสดุอุปกรณ์ หรือการเสนอแนะวิธีการในการสร้างงานศิลปะให้กับเด็กได้ ครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียจึงให้เวลากับตนเองในการศึกษาค้นคว้าเทคนิควิธีการทำงานศิลปะใหม่อยู่เสมอ นอกจากนั้น ครูยังมีบทบาทที่สำคัญในการกระตุ้นความคิดของเด็ก ผ่านการสร้างสถานการณ์ต่างๆ และการสนทนา ชักถามพูดกับเด็ก เช่น การพาเด็กๆ เดินสำรวจบริเวณโดยรอบของโรงเรียน และคอยชักถามเด็กๆ เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่พบเห็น การแนะนำให้เด็กสังเกตรายละเอียดของสิ่งต่างๆ สะท้อนให้เห็นว่า การสนทนายาวๆ กับเด็กเป็นสิ่งสำคัญ ครูจึงต้องเตรียมคำถาม และสามารถสื่อสารกับเด็กได้อย่างเหมาะสม

ครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียมีบทบาทเป็นนักสะสมผลงานศิลปะของเด็ก บันทึกคำพูดของเด็กและบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดกระบวนการทำโครงการ เก็บข้อมูลจากครูอื่น และเก็บข้อมูลจากผู้ปกครอง เพื่อเป็นข้อมูลที่น่าไปใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล

ภายใต้คำจำกัดความบทบาทของตนเองที่แตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่เหมือนกันของครูทั้งสองโรงเรียนในการส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์ให้กับเด็กคือ ครูมีบทบาทในการจัดสิ่งแวดล้อม ครูมีบทบาทในการคัดเลือกสื่อ ครอบบาทในการพัฒนาศักยภาพทางสุนทรีย์ในตนเองอยู่เสมอ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์เหล่านั้นไปสู่เด็ก และครูมีบทบาทในการสร้างสรรค์กิจกรรมทางสุนทรีย์ให้กับเด็ก และนอกจากนั้นแล้วครูยังมีบทบาทในการทำงานร่วมกับครูอื่นในโรงเรียน และทำงานร่วมกับผู้ปกครอง สะท้อนให้เห็นว่า การส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์ให้กับเด็กปฐมวัยนั้น ไม่ใช่หน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของบุคคลหลายฝ่ายที่ต้องเข้ามาร่วมมือกัน

ตารางที่ 14 สรุปบทบาทครูในการสนับสนุนสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

ดัชนีบทบาทครู	บทบาทครูในการสนับสนุนสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนที่ประยุกต์ใช้แนวคิดทางการศึกษา	
	วอลดอร์ฟ	เรกจิโอ เอมีเลีย
บทบาทพื้นฐาน	จัดสิ่งแวดล้อม คัดเลือกสื่อ พัฒนาศักยภาพทางสุนทรียะทำงานร่วมกับองค์กร และผู้ปกครอง	
บทบาทที่เป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน	เป็นแบบอย่างความเป็นมนุษย์ที่งดงาม เป็นผู้ปกป้องธรรมชาติของวัยเด็ก	เป็นผู้ที่คอยช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก เรียนรู้ไปพร้อมกับเด็ก
ความสามารถเฉพาะของครู	มีจริยธรรม (ละการยึดติดตัวตนของตน เชื่อมโยงตนเองกับโลก และ เชื่อมโยงตนเองกับเพื่อนมนุษย์)	ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถทางศิลปะ
การประเมินเด็กเกี่ยวกับสุนทรียะและพัฒนาการทั่วไป	การสังเกต การจดบันทึกถึงเด็ก	เก็บรวบรวมข้อมูล คำพูดของเด็ก ผลงานศิลปะของเด็ก

คำถามวิจัยที่ 2.1 ครูปฐมวัยในแต่ละโรงเรียน จัดสิ่งแวดล้อม สื่อการสอน และกิจกรรมอย่างไรในการส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะให้กับเด็ก

ผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อไม่แตกต่างกันคือ ผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียนมองว่า สิ่งแวดล้อมและสื่อการสอนเป็นแหล่งประสบการณ์สุนทรียะให้กับเด็กปฐมวัย จากการรับรู้โดยตรงผ่านประสาทสัมผัสเป็นเบื้องต้น โดยเฉพาะอย่างประสาธสัมผัสทางตา และการสัมผัสจับต้องในขณะที่เด็กกำลังเล่น หรือทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะจัดการกับสิ่งนั้น แต่อย่างไรก็ตาม ทั้งสองโรงเรียนมีแนวทางในการเลือกและใช้สื่อเพื่อส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะให้กับเด็กด้วยแนวทางที่แตกต่างกัน

การจัดสิ่งแวดล้อม

ข้อมูลการสังเกตพบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนวอลดอร์ฟ ให้ความสำคัญกับการนำธรรมชาตินำเข้ามา ภายในห้องเรียน ของเล่นที่เป็นวัสดุธรรมชาติ การใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้การทำงานศิลปะ ได้แก่ สีน้ำ สีเทียนขี้ผึ้ง และขี้ผึ้งที่ใช้ในการปั้น มีการนำรูปทรงธรรมชาติ (organic form) เข้ามาใช้ในการจัดตกแต่งห้องเรียน เช่น บริเวณกระจกโค้งที่ประตูห้อง ผนังโค้ง

ภายในห้อง และการระบายสีที่ผนังใช้ชมพูนมม่วง ใช้สีน้ำทาทับกันหลายชั้น ทำให้เกิดสีเข้มบ้าง และเกิดสีอ่อนบ้างไปทั่วทั้งผนัง เมื่อมีแสงมาตกกระทบที่ผนังจะทำให้เกิดสีที่แตกต่างไปในแต่ละช่วงเวลา และใช้เทคนิคการทำสีที่ผนังห้องเพื่อลบเหลี่ยมมุมภายในห้อง เช่นเดียวกับการตกแต่งด้วยผ้า รวมไปถึงของใช้ และเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ ก็ล้วนแต่เป็นของที่มาจากธรรมชาติ เช่น โหลแก้ว ใส สำหรับล้างพุกัน ด้วยขามเซรามิคไม่มีลวดลาย สำหรับรับประทานอาหารกลางวัน ของเก็บของเล่นที่เป็นเครื่องหวาย และเครื่องจักสาน โต๊ะ เก้าอี้ที่เป็นไม้ และพื้นห้องที่เป็นไม้ โทนสีที่ใช้ในการจัดสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียน เน้นโทนสีชมพูนมม่วง ครูกล่าวว่า สีชมพูนมม่วงที่ใช้ในการตกแต่งห้องสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น เนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า จิตสำนึกของเด็กยังผูกพันอยู่กับบรรยากาศภายในครรภ์มารดา และสีชมพูนมม่วง คือ สีของแสงเมื่อส่องผ่านผิวหนังบริเวณครรภ์ของมารดา รวมไปถึงลักษณะโค้งมนภายในครรภ์ กับลักษณะการตกแต่งให้ที่ลดเหลี่ยมมุมภายในห้อง ทำให้เด็กปฐมวัยรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย

การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลีย ให้ความสำคัญกับการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อกระตุ้นความคิดของเด็ก การตกแต่งห้องเรียนด้วยหน้าต่างบานใหญ่ เพื่อเด็กได้มองเห็นธรรมชาติภายนอกห้องเรียน รวมทั้งเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกห้องเรียนได้อย่างชัดเจน การทำสีห้องเรียนด้วยสีขาว การเปิดไฟนีออนให้ห้องสว่างตลอดทั้งวัน และทำให้ผลงานศิลปะของเด็กที่ตกแต่งอยู่ภายในห้องดูโดดเด่นสะดุดตา เช่นเดียวกับกับบอร์ดที่นำเสนอการดำเนินโครงการต่างๆ ภายในห้องเรียน สื่อที่มีอยู่อย่างหลากหลายในห้องเรียน จัดเก็บไว้ในชั้นอย่างเป็นระเบียบ อยู่ในระดับสายตาของเด็ก และเด็กๆ สามารถหยิบใช้ได้เองอย่างสะดวก

การจัดสื่อวัสดุอุปกรณ์

สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมศิลปะทั้งสองโรงเรียนให้ความสำคัญกับสื่อวัสดุที่เป็นธรรมชาติ แต่ผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายในการเลือกใช้สื่อที่มาจากธรรมชาติแตกต่างกัน กล่าวคือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟมองว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบองค์รวมในธรรมชาติ การเลือกใช้สื่อที่มาจากธรรมชาติจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นหนึ่งเดียวกับระบบองค์รวมดังกล่าว เน้นสื่อที่มีการแปรรูปน้อย เพื่อการสัมผัสความรู้สึกที่มีชีวิตวัสดุธรรมชาติที่แท้จริง ส่วนผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียเลือกใช้สื่อวัสดุที่มาจากธรรมชาติ เนื่องจากผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับความหลากหลายของสื่อ ซึ่งผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียเชื่อว่า สื่อที่หลากหลายนั้นทำหายความสามารถของเด็ก ในการใช้สื่อต่างๆ สร้างผลงานศิลปะ รวมทั้งสื่อที่มาจากวัสดุสังเคราะห์ ได้มาจากกระบวนการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรม เช่น ลูกบิด กระจุม ดอกไม้พลาสติก สะท้อนให้เห็น

ว่าสื่อในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียจึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามยุคสมัย ขึ้นอยู่กับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการผลิต ในขณะที่สื่อการสอนในโรงเรียนวอลดอร์ฟให้ความสำคัญกับสื่อวัสดุที่มาจากธรรมชาติ

ครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟกล่าวว่า สื่อศิลปะ (นิทาน บทกลอน และบทเพลง) ที่ครูโรงเรียนวอลดอร์ฟเลือกใช้ สื่อเหล่านั้นนำเสนอเนื้อหาที่เป็น "สัจธรรม" เป็นความจริงตลอดกาลนิรันดร์ของมนุษย์ เป็นตำนาน เป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนานหลายชั่วอายุคน ให้ภาพการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีความผูกพันอยู่กับธรรมชาติ และมีความผูกพันอยู่กับมนุษย์ด้วยกันอย่างลึกซึ้ง เช่น นิทานวันเข้าพรรษา ที่บอกเล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาของประเพณีวันเข้าพรรษา ที่กล่าวถึงการปฏิบัติธรรมของพระพุทธองค์ในช่วงฤดูฝน ที่กลายเป็นการเบียดเบียนสัตว์โลก ซึ่งได้แก่นกที่มากอดกินข้าวที่ปลูกขึ้นในนา และด้วยความเมตตากรุณา พระองค์จึงประกาศให้ในช่วงฤดูฝนของทุกปี ให้พระสงฆ์จำพรรษาอยู่ที่วัด จนกลายเป็นประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้

ส่วนหัวข้อในการทำโครงการงานของโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก ทั้งเรื่องราวจากธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น สังเกตได้จากกิจกรรมที่ครูมักพาเด็กเดินสำรวจธรรมชาติบริเวณโดยรอบของโรงเรียน และมีการนำของจากธรรมชาติมาให้เด็กๆ ได้สำรวจภายในชั้นเรียนอยู่เสมอ แต่หัวข้อในการทำโครงการที่ผ่านไม่จำกัดอยู่เพียงสิ่งที่มาจากธรรมชาติเท่านั้นเช่น หัวข้อเรื่องตุ๊กตาหุ่นเชิด หรือหัวข้อเรื่องการเดินทางของเครื่องโทรสาร ล้วนเป็นหัวข้อที่เด็กๆ เคยศึกษามาแล้วเช่นกัน ซึ่งเรื่องราวที่ศึกษาจะเกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะของสิ่งเหล่านั้นอย่างลึกซึ้ง ตัวอย่างเช่นหัวข้อเรื่อง "ข้าว" ที่เริ่มต้นด้วยคำถามว่า ลักษณะของเมล็ดข้าวเป็นอย่างไร ต้นข้าวเป็นอย่างไร ต้นข้างสูงแค่ไหน ปลูกข้าวที่ไหนบ้างและทำไมต้นข้าวถึงตาย ประสบการณ์ที่เด็กได้จากการทำโครงการแต่ละครั้งเป็นประสบการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในเวลานั้น เด็กๆ จึงสามารถทำโครงการในหัวข้อเดิมซ้ำได้เพราะอาจเกิดประสบการณ์ใหม่ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์เดิมได้เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมีการเลือกใช้สื่อชนิดใหม่เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านั้นให้ลึกซึ้งมากขึ้น จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นเรื่องราวความเชื่อเกี่ยวกับประสบการณ์นิยม ที่ความรู้ันั้นมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับประสบการณ์

การเลือกใช้สื่อของครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟ เน้นการเลือกใช้สื่อธรรมชาติ ที่เด็กสามารถสังเกตที่มาของสื่อตามคุณสมบัติเดิมแท้ที่เข้าใจได้ตามวัยเป็นหลัก หลีกเลี่ยงการเลือกใช้สื่อที่เป็นของใช้ชุดิยภูมิ เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้ากับเด็ก เพราะไม่ใช่ของจริงแท้จากธรรมชาติ ตัวอย่างเช่น กิจกรรมเล่านิทาน ครูเริ่มต้นกิจกรรมด้วยการร้องเพลงและเป่าขลุ่ย เพื่อเป็นการนำเข้าสู่กิจกรรม ครูเล่านิทานปากเปล่าที่ตนได้จดจำบทเล่ามาด้วยน้ำเสียงที่สงบ ประกอบการขีดละครหุ่นที่ทำขึ้นจากฝีมือครู ฉากที่ครูสร้างขึ้นด้วยการนำของเล่นที่เป็นวัสดุจากธรรมชาติ มาจัดวางในตำแหน่ง

ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมจินตนาการที่มีชีวิตชีวาให้กับเด็ก ตุ๊กตาที่ทำจากผ้าฝ้ายถูกแสดง เป็นเจ้าชาย และเจ้าหญิง ท่อนไม้เป็นบัลลังค์พระราชินี ผ้าฝ้ายผืนยาวสีฟ้าถูกวางเป็น สายน้ำ และทุกสิ่งทุกอย่างในนิทานมีชีวิต มีความรู้สึกเฉกเช่นเดียวกับมนุษย์ การร้องเพลง การกล่าวบท กลอน และการเล่านิทาน ด้วยน้ำเสียงของครู เป็นเสียงจากธรรมชาติ สามารถสัมผัสกับจิต วิญญาณความเป็นมนุษย์ของเด็กได้อย่างนุ่มนวล เป็นส่วนหนึ่งของการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ส่วนครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียมุ่งเน้นความหลากหลายของสื่อ ที่จะ สร้างประสบการณ์ที่หลากหลายให้กับเด็ก ดังนั้นสื่อที่เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ จึงถูกนำมาใช้ใน หลายกิจกรรม ตัวอย่างเช่น กิจกรรมเล่านิทาน ครูใช้การเปิดเทปนิทานให้เด็กฟัง และการอ่าน นิทานให้เด็กๆ ฟัง เปิดโอกาสให้เด็กมีประสบการณ์ที่หลากหลายทั้งจากการใช้จินตนาการไปกับการ ฟัง และใช้จินตนาการไปกับภาพประกอบในหนังสือนิทาน หรือการเปิดเทปเพลงเพื่อให้เด็กๆ ได้มีกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระภายในชั้นเรียน รวมทั้งเครื่องฉายข้ามศีรษะ โต๊ะไฟ และ คอมพิวเตอร์ ที่ถูกใช้ในกระบวนการสร้างศิลปะของเด็ก จากข้อมูลการเลือกใช้สื่อของครูในโรงเรียน เรกจิโอ เอมีเลียสะท้อนให้เห็นเรื่องราวความเคลื่อนไหวของสังคมปัจจุบัน ที่เข้ามามีบทบาทใน กระบวนการเรียนรู้ของเด็กเป็นอย่างมาก ในขณะที่โรงเรียนวอลดอร์ฟให้ความสำคัญกับการ สร้างสิ่งใหม่ หรือการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเด็ก ด้วยวัฒนธรรมใหม่ที่ทางโรงเรียนสร้างขึ้น

การจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมศิลปะทั้งสองโรงเรียนมีลักษณะการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ การจัดกิจกรรมศิลปะในโรงเรียนวอลดอร์ฟใช้การบูรณาการกิจกรรมศิลปะสาขาต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันในกิจกรรมเดียว ตัวอย่างเช่น กิจกรรมวงกลมทักทายวันใหม่ ประกอบไปด้วยดนตรี (ร้องเพลง) และศิลปะการเคลื่อนไหวร่างกาย กิจกรรมระบายสีน้ำ ประกอบไปด้วยดนตรี ศิลปะ การเคลื่อนไหวร่างกาย และทัศนศิลป์ โดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมกำหนดเทคนิค และขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน แต่เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระ ส่วนโรงเรียนเรกจิโอ - เอมีเลียใช้การจัดกิจกรรมแบบแยกกิจกรรมศิลปะต่างๆ ออกจากกัน คือ กิจกรรมทัศนศิลป์ และ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ โดยมีครูผู้เชี่ยวชาญประจำแต่ละกิจกรรม เป็นผู้ให้คำแนะนำ เทคนิควิธีการใหม่ๆ ทางศิลปะ และเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกภายใต้หัวข้อที่ครูกำหนดให้

การจัดกิจกรรมศิลปะในโรงเรียนวอลดอร์ฟ ครูเป็นผู้จัดสรรเวลา และพื้นที่ที่เหมาะสมให้ เด็กได้ทำกิจกรรมในทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละหนึ่งครั้งเป็นประจำ โดยไม่จัดแยกส่วนมุมศิลปะแบ่ง ส่วนต่างหากในห้องเรียน เนื่องจากครูเชื่อว่า ศิลปะอยู่ในทุกเวลา และทุกสถานที่ ส่วนในโรงเรียน เรกจิโอ เอมีเลียในห้องเรียนและในห้องเรียนศิลปะจึงมีมุมไว้สำหรับให้เด็กได้ทำงานศิลปะของ

ตนเองอย่างอิสระ เนื่องจากครูมีความเชื่อว่า เด็กทุกคนมีความสามารถในการวาดภาพ หรือทำสัญลักษณ์บางอย่างเพื่อสื่อสารกับคนรอบข้าง ตั้งแต่กำเนิดโดยธรรมชาติ และเด็กยังมีความสามารถในการถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น หรือในช่วงเวลานั้น ได้อย่างซื่อสัตย์ ซึ่งสิ่งนี้เองทำให้ผลงานศิลปะของเด็กมีคุณค่า เทียบได้กับผลงานศิลปะของศิลปิน

ผลงานศิลปะของเด็กในโรงเรียนวอลดอร์ฟ ไม่มีการผสมผสานเทคนิควิธีที่หลากหลายลงในผลงานศิลปะแต่ละชิ้น แต่ปรากฏเป็นผลงานสีน้ำ มุ่งทำงานกับความรู้สึกของเด็กที่มีต่อสี ผลงานสีเขียนที่มุ่งสะท้อนความเข้าใจโลกของเด็ก เนื่องจากครูมุ่งให้เด็กมีสมาธิอยู่กับกิจกรรมที่ทำซ้ำๆ สมเสมอ จนเกิดความมั่นคงภายใน ส่วนผลงานศิลปะของเด็กในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลีย ปรากฏเป็นผลงานศิลปะที่มีการผสมผสานเทคนิควิธีที่หลากหลายลงในผลงานศิลปะแต่ละชิ้น เช่น การวาดภาพและการระบายสี หรือการวาดภาพ การระบายสี และการประดิษฐ์วัสดุต่างๆ เนื่องจากครูให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิด และการถ่ายทอด "สไตล์" ที่เป็นลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคนลงในผลงานศิลปะ

ข้อมูลการจัดสิ่งแวดลอม การเลือกใช้สื่อการสอน และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์ให้กับเด็กปฐมวัยของทั้งสองโรงเรียน แสดงให้เห็นว่า ทั้งสองโรงเรียนให้คุณค่ากับสิ่งต่างๆ ในแง่มุมที่แตกต่างกัน และนำสิ่งที่แต่ละโรงเรียนเห็นคุณค่านั้นเข้าสู่ภายในโรงเรียน และภายในชั้นเรียน เพื่อเด็กได้สัมผัสและเห็นคุณค่าของสิ่งสิ่งนั้นด้วยเช่นกัน การส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์สำหรับเด็กปฐมวัย จึงรวมไปถึงการเห็นคุณค่า และการใส่ใจดูแลสิ่งนั้นให้คงคุณค่าตลอดไป

ตารางที่ 15 สิ่งแวดลอม สื่อการสอน และกิจกรรมที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์

ดัชนีการจัดสิ่งแวดลอม สื่อการสอน และกิจกรรมที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์	การจัดสิ่งแวดลอม สื่อการสอน และกิจกรรมที่ส่งเสริม ประสบการณ์สุนทรีย์ในโรงเรียนที่ประยุกต์ใช้แนวคิดทางการศึกษา	
	วอลดอร์ฟ	เรกจิโอ เอมีเลีย
มโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งแวดลอม และ สื่อการสอน	เป็นส่วนหนึ่งของแหล่งประสบการณ์สุนทรีย์ จากการรับรู้โดยตรงผ่านประสาทสัมผัสในการมอง และการสัมผัสจับต้อง	
การจัดสิ่งแวดลอม	ให้ความสำคัญกับการนำธรรมชาติ มาสู่มุมภายในห้องเรียน	ให้ความสำคัญกับการจัด สิ่งแวดลอมเพื่อกระตุ้นความคิด ของเด็ก
โทนสีของห้องเรียน	สีชมพูอมม่วง	สีขาว
แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เลือกใช้	จิตสำนึกของเด็กยังผูกพันอยู่กับบรรยากาศภายในครรภ์มารดา	ทำให้สิ่งที่นำมาตกแต่ง (ผลงาน ศิลปะ) ห้องโดดเด่น

ตารางที่ 15 สิ่งแวดล้อม สื่อการสอนและกิจกรรมที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์ (ต่อ)

ดัชนีการจัดสิ่งแวดล้อม สื่อการสอน และกิจกรรมที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์	การจัดสิ่งแวดล้อม สื่อการสอน และกิจกรรมที่ส่งเสริม ประสบการณ์สุนทรีย์ในโรงเรียนที่ประยุกต์ใช้แนวคิดทางการศึกษา	
	วอลดอร์ฟ	เรกจิโอ เอมีเลีย
แสง	แสงธรรมชาติ	แสงไฟนีออน
เสียง	เสียงร้องเพลงของครูกับเด็ก	เสียงสนทนาของครูกับเด็ก
การใช้พื้นที่ภายในห้องเรียน	เป็นองค์รวม	แยกส่วน (เป็นมุมต่างๆ)
	ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ยกเว้นในช่วงเล่นอิสระ	เปลี่ยนแปลงไปตามกิจกรรม
สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมศิลปะ	ให้ความสำคัญกับสื่อวัสดุที่เป็นธรรมชาติ	
	เพื่อความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ	เพื่อความหลากหลายของสื่อ
เนื้อหาที่ได้จากสื่อ	เป็นความจริงตามหลักธรรมชาติ	เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามยุคสมัย
กิจกรรมเล่านิทาน	เล่านิทานประกอบการเชิดละครหุ่น	อ่านนิทานประกอบหนังสือ
	เสียงครู	เปิดเทปบันทึก ,เสียงครู
กิจกรรมศิลปะ	บูรณาการศิลปะต่างๆ	โครงการ / แยกกิจกรรมศิลปะ
	ครูประจำชั้นเป็นผู้ดำเนินการทำกิจกรรม	ครูผู้เชี่ยวชาญประจำแต่ละกิจกรรม เป็นผู้ให้คำแนะนำเทคนิควิธีการใหม่ๆ ทางศิลปะ
	เป็นกิจกรรมที่มีโครงสร้าง	เป็นกิจกรรมที่ไม่มีโครงสร้าง
	ไม่มีหัวข้อ	มีหัวข้อ
	ไม่มีการจัดมุมศิลปะแบบแยกส่วนภายในห้องเรียน	มีการจัดมุมศิลปะแยกส่วนภายในห้องเรียน

คำถามวิจัยที่ 2.2 ครูปฐมวัยในแต่ละโรงเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอย่างไร ในการส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์ให้กับเด็กปฐมวัย

ข้อมูลจากการสังเกตพบว่า ครูปฐมวัยในแต่ละโรงเรียนมีลักษณะเฉพาะในการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก เพื่อส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์ให้กับเด็กในแนวทางที่แตกต่างกัน ทั้งในรูปแบบของการสนทนา เนื้อหาที่สนทนา และคำพูดที่ใช้ในการสนทนา

รูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์

รูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กของครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟ ให้ความสำคัญกับความเป็นเอกภาพภายในชั้นเรียน ครูมักมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กทั้งชั้นเรียน ในลักษณะของการเชื้อเชิญ เตือนสติ หรือให้แนวทางอยู่ห่างๆ โดยให้สัญญาณเพลงในการทำกิจกรรมต่างๆ หรือการเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม เช่น ร้องเพลงร่วมกับเด็กทั้งชั้นเรียน การปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับเด็กเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มเกิดขึ้นเฉพาะในโอกาสที่จำเป็น เช่น ช่วงเวลาที่ครูให้เด็กรับผิดชอบงานบ้านต่างๆ ในชั้นเรียน และเมื่อเด็กมีปัญหาเกิดขึ้น ครูจะเป็นผู้เข้าไปคลี่คลายปัญหาร่วมกับเด็ก ในลักษณะที่เข้าไปสัมผัสใกล้ชิดกับเด็ก และพูดด้วยเสียงเบาๆ ใกล้เด็ก ส่วนครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลีย มีรูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กในลักษณะที่หลากหลายกล่าวคือ ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กทั้งชั้นเรียน ในช่วงของการนำเข้าสู่บทเรียน ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเป็นกลุ่มย่อย และมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเป็นรายบุคคล ในช่วงของการทำงานศิลปะ ซึ่งครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียให้ความสำคัญกับการสนทนาระหว่างครูกับเด็กเป็นอย่างมาก ตลอดกระบวนการทำโครงการร่วมกัน เพื่อกระตุ้นความคิดของเด็กในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง

รูปแบบของการสนทนา

การสนทนาระหว่างครูกับเด็กในโรงเรียนวอลดอร์ฟ เป็นสิ่งที่ครูระมัดระวัง และใคร่ครวญก่อนพูด เน้นการพูดเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เรื่องที่ดี และใช้คำพูดที่ไพเราะ เลี่ยงการออกคำสั่งโดยตรง ครูมักใช้การสนทนากับเด็กผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ นิทาน เพลง และบทกลอน ซึ่งได้เตรียมการคัดเลือกเนื้อหาและถ้อยคำภาษามาแล้ว เพราะครูเชื่อว่าเด็กปฐมวัยอยู่ในสภาวะฝัน สภาวะผ่อนคลาย คลื่นสมองต่ำ "ครูไม่ควรปลุก" เด็กมากเกินไป การพูดที่เหมาะสมกับเด็กจะทำให้เด็กไม่ตื่นตกใจ และธำรงรักษาสภาวะฝันที่เป็นธรรมชาติของเด็กปฐมวัยไว้ ส่วนรูปแบบของการสนทนาระหว่างครูกับเด็กในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลีย เกิดขึ้นหลายลักษณะ จากครูไปสู่เด็ก จากเด็กมาสู่ครู และจากเด็กกับเด็ก นอกจากนั้นครูยังเปิดโอกาสให้เด็กมีการสนทนากับวิทยากร และการสนทนากับผู้ปกครองโดยการฝากคำถาม หรือนำกิจกรรมบางอย่างกับไปทำเป็นการบ้าน

เนื้อหาในบทสนทนา

เนื้อหาของบทสนทนาระหว่างครูกับเด็กในโรงเรียนวอลดอร์ฟ คือ เนื้อหาที่ปรากฏผ่านสื่อศิลปะใช้ภาษาไพเราะ ให้ภาพของธรรมชาติที่หลากหลาย สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง

มนุษย์กับธรรมชาติรอบตัวที่งดงาม โดยใช้การบุคลาธิษฐาน ทำให้สิ่งต่างๆ มีชีวิต มีความรู้สึกเช่นเดียวกับมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกันกับลักษณะของคำพูดที่ครูใช้กับเด็ก เช่น “ให้ของเล่นไปพักก่อนได้แล้ว” หรือ “พาของเล่นกลับบ้าน” ทำให้เด็กๆ ใส่ใจกับทุกสิ่ง เช่นเดียวกับมนุษย์ที่ต้องการการเอาใจใส่ดูแล และในเวลาเดียวกันเป็นการเพิ่มพูนจินตนาการให้กับเด็ก ผ่านการดำเนินชีวิตภายในโรงเรียน สะท้อนให้เห็นว่า การใช้ภาษาของครูในโรงเรียน วอลดอร์ฟ เกี่ยวข้องกับลักษณะของเด็กปฐมวัย ที่มีจิตสำนึกอยู่ในสภาวะฝัน มีจังหวะ (การเลือกใช้บทกลอน และบทเพลง) และมีจินตนาการ และนั่นคือสุนทรียะในตัวเด็กที่ครูต้องการรักษาไว้ให้คงอยู่ ส่วนเนื้อหาของบทสนทนาระหว่างครูกับเด็กในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลีย ครูเป็นผู้เริ่มการอภิปราย โดยการใช้คำถาม ชักถามถึงประสบการณ์การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เป็นหัวข้อของโครงการ และเปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกถึงประสบการณ์การรับรู้เหล่านั้นเป็นภาษาภาพ ในช่วงเวลาที่เด็กทำงานศิลปะ ครูแนะนำเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อกระตุ้นให้เด็กสังเกตรายละเอียด และนึกทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์ที่เด็กมีกับสิ่งต่างๆ เช่น “เสื้อผ้ามีลวดลายใหม่” “ในป่ามีอะไรบ้าง” “ดวงตาของเพื่อนมีลักษณะเป็นอย่างไร” รวมทั้งแนะนำสื่อที่เหมาะสมกับงานศิลปะของเด็กแต่ละคน รวมทั้งการกล่าวชมเชยผลงานศิลปะของเด็ก และกล่าวให้กำลังใจเด็กในการทำงาน

ตารางที่ 16 สรุปการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก

ดัชนีการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก	การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กของครูในโรงเรียนที่ประยุกต์ใช้แนวคิดทางการศึกษา	
	วอลดอร์ฟ	เรกจิโอ เอมีเลีย
การจัดกลุ่ม	เน้นเอกภาพภายในห้องเรียน	ทั้งห้องเรียน / เป็นกลุ่มย่อย/เป็นรายบุคคล
บทสนทนาที่แตกต่างกัน	ใช้คำที่ไพเราะ / ส่งเสริมจินตนาการ	ใช้คำถาม
การใช้เพลง	ตามโอกาส ตลอดทั้งวัน	-
จุดเน้นของการมีปฏิสัมพันธ์	จิตสำนึกของเด็ก	กระตุ้นความคิด และความสามารถในการสื่อสาร

บทสรุป

การนำเสนอข้อค้นพบในบทนี้ เป็นการสรุปเพื่อตอบคำถามวิจัยดังนี้ คือ
คำถามวิจัยที่ 1 โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาวอลดอร์ฟ และเรกจิโอ เอมีเลีย
ประยุกต์ใช้แนวคิดทางการศึกษาในการจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างไร

คำถามวิจัยที่ 2 การประยุกต์ใช้แนวคิดทางการศึกษาวอลดอร์ฟ และเรกจิโอ เอมีเลีย ในการจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยมีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

คำถามวิจัยที่ 1 โรงเรียนที่ใช้แนวคิดทางการศึกษาวอลดอร์ฟ และเรกจิโอ เอมีเลีย ประยุกต์ใช้แนวคิดทางการศึกษาในการจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างไร

คำถามวิจัยที่ 1.1 ผู้บริหารและครูในแต่ละโรงเรียน มีการรับรู้เกี่ยวกับสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างไร

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟมองว่า การจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการปกป้องทะนุถนอมคุณสมบัติที่งดงามของความเป็นมนุษย์ในตัวเด็กให้คงอยู่ ประสบการณ์สุนทรียะที่เป็นลักษณะเฉพาะของเด็กปฐมวัย เป็นกระบวนการตระหนักรู้ภายใน (Intuition) จากประสบการณ์ผ่านสัมผัสทั้ง 12 และการแสดงออก (Expression) ถึงประสบการณ์เหล่านั้นผ่านจินตนาการ หรือภาพในใจ เป็นความอิสระที่เกิดขึ้นภายใน จากแหล่งประสบการณ์สุนทรียะที่สำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย คือ "ครู" ผู้ซึ่งมีความใกล้ชิดกับเด็ก สะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์สุนทรียะเกี่ยวข้องกับมนุษย์ปรัชญา กิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะให้กับเด็ก เป็นกิจกรรมศิลปะที่ เลียนแบบความงดงามของความเป็นมนุษย์ โดยมีครูผู้เป็นแบบอย่างของความงดงามนั้นไปสู่เด็ก การจัดกิจกรรมศิลปะเป็นการนำความเป็นศิลปะและความงดงามบูรณาการเป็นเนื้อเดียวกับการดำเนินชีวิตภายในโรงเรียน และเป็นการจัดกิจกรรมศิลปะที่บูรณาการกิจกรรมศิลปะต่างๆ เข้าด้วยกัน นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความงดงามของความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตมนุษย์กับมนุษย์ และความงดงามของความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตมนุษย์กับธรรมชาติ ประสบการณ์ - สุนทรียะที่เด็กได้จากกิจกรรมศิลปะนั้น เป็นความรื่นรมย์ในศิลปะ นอกจากครูมีบทบาทในการเป็นแบบอย่างมนุษย์ที่มีความงดงามให้กับเด็กแล้ว ครูยังมีบทบาทเป็นผู้ปกป้องเด็กจากสิ่งที่อันตรายต่อธรรมชาติของเด็ก การประเมินพัฒนาการครูใช้การสังเกตพฤติกรรมของเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ที่เด็กมีต่อโลก

ผู้บริหารและครูในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียมองว่า การจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างมีสุนทรียะ ประสบการณ์สุนทรียะที่เป็นลักษณะเฉพาะของเด็กปฐมวัย เป็นกระบวนการตระหนักรู้ภายใน (Intuition) จากประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 และการแสดงออก (Expression) ถึงประสบการณ์เหล่านั้นผ่านผลงานศิลปะ เป็นความอิสระที่เกิดขึ้นภายนอก ประสบการณ์จากกระบวนการทำงานศิลปะเป็นแหล่งประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็ก สะท้อนให้เห็นว่าประสบการณ์สุนทรียะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์นิยม กิจกรรมศิลปะ

ที่ส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์ให้กับเด็ก เป็นกิจกรรมศิลปะที่เปิดโอกาสให้เด็กถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกกับสิ่งต่างๆ รอบตัว แสดงออกถึงความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถในการสื่อสารเป็นสำคัญ ผ่านกระบวนการทำโครงการ ให้ประสบการณ์ที่ตรงตามของการถ่ายโอน ข้อมูล ความต่อเนื่องของการทำโครงการ การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และความสำเร็จของการทำโครงการ ประสบการณ์สุนทรีย์ที่ได้จากกิจกรรมศิลปะเป็นความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ ครูมีบทบาทในการเป็นผู้ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และเป็นผู้ร่วมงาน เรียนรู้ร่วมกับเด็ก ประเมินพัฒนาการเด็กจากการสังเกตพฤติกรรม และผลงานศิลปะของเด็กเป็นรายบุคคล

คำถามวิจัยที่ 1.2 ครูในแต่ละโรงเรียนจัดสุนทรีย์ศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างไร

การจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และภายในห้องเรียน ครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟให้ความสำคัญกับการนำธรรมชาติเข้าเป็นส่วนสำคัญในการจัดสิ่งแวดล้อม ภายในห้องเรียนอนุบาล เน้นการใช้โทนสีชมพูอมม่วง ใช้แสงจากธรรมชาติให้ความสว่างภายในห้อง เน้นบรรยากาศที่สงบ เสียงที่เกิดขึ้นภายในห้องมักเป็นเสียงที่เกิดจากกรริ่งเพลงเบาๆ ร่วมกันระหว่างครู และเด็กภายในชั้นเรียน การใช้พื้นที่ภายในห้องเรียนสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่มีการแบ่งแยก และไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ไปตามบทเรียน สื่อการสอนที่ครูเลือกใช้เน้นวัสดุที่มาจากธรรมชาติ ซึ่งเด็กรู้จักที่มาของสีนั้น ไม่มีใช้สื่อที่เป็นเครื่องทุ่นแรงใช้ไฟฟ้า กิจกรรมศิลปะที่จัดขึ้นเป็นการบูรณาการเนื้อหาทางศิลปะเข้ากับความเป็นมนุษย์ และการดำเนินชีวิต และมีการบูรณาการศิลปะสาขาต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันในแต่ละกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่มีโครงสร้างชัดเจน กิจกรรมศิลปะที่จัดขึ้นทั้งหมดประกอบด้วย กิจกรรมทักทายวันใหม่ (ประกอบไปด้วยดนตรีและ ศิลปะการเคลื่อนไหว:ยูริธมี) กิจกรรมตามฤดูกาล (ประกอบไปด้วยศิลปะทางภาษาและศิลปะการเคลื่อนไหว:ยูริธมี) กิจกรรมเล่านิทาน (ประกอบไปด้วยศิลปะทางภาษาและศิลปะการขีดละครหุ่น) กิจกรรมลากลับบ้าน (ประกอบไปด้วยศิลปะทางภาษาและศิลปะการเคลื่อนไหว:ยูริธมี) กิจกรรมระบายสีน้ำ (ประกอบไปด้วยประกอบไปด้วยดนตรี ศิลปะการเคลื่อนไหว:ยูริธมี และ ทัศนศิลป์) กิจกรรมระบายสีเทียน (ทัศนศิลป์) และกิจกรรมปั้นขี้ผึ้ง (ประกอบไปด้วยดนตรี ศิลปะทางภาษาและศิลปะการขีดละครหุ่น)

การส่งเสริมประสบการณ์สุนทรีย์สำหรับเด็กปฐมวัย ครูในโรงเรียนวอลดอร์ฟ ใช้การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กทั้งชั้นเรียน สร้างบรรยากาศที่มีเอกภาพของทั้งชั้นเรียน ครูมีปฏิสัมพันธ์ทางวาจาโดยตรงกับเด็กด้วยการสนทนากับเด็กตามความจำเป็นในขณะนั้น ครูใช้คำพูดที่ส่งเสริมจินตนาการ (บุคลาธิษฐาน) หรือใช้การสื่อถึงเด็กผ่านสื่อนิทาน บทเพลง หรือบทกลอน จุดเน้นของ

การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเพื่อสัมผัสกับจิตสำนึกของเด็ก ระยะเวลาที่ครูทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเด็กประมาณ 20-30 นาทีในแต่ละกิจกรรม

การจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน และภายในห้องเรียน ครูปฐมวัยในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียให้ความสำคัญกับการนำเสนอผลงานนักเรียน เน้นการใช้โทนสีขาวยเพื่อให้ผลงานดูโดดเด่นสะดุดตา ใช้แสงสว่างจากไฟนีออน เสียงที่เกิดขึ้นภายในชั้นเรียนมักเป็นการสนทนาระหว่างครูกับเด็ก หรือการสนทนาระหว่างเด็กกับเด็ก การใช้พื้นที่ภายในห้องเรียนมีการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน และมีการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ภายในห้องเรียนไปตามกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในชั้นเรียน มีการจัดมุมศิลปะภายในชั้นเรียน สื่อการสอนที่ครูเลือกใช้ ครูให้ความสำคัญกับความหลากหลายของสื่อ ทั้งสื่อเป็นวัสดุจากธรรมชาติ วัสดุสังเคราะห์ และอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ กิจกรรมศิลปะที่จัดขึ้นมีทั้งกิจกรรมศิลปะภายในชั้นเรียน ซึ่งเป็นการทำโครงการต่างๆ เป็นกิจกรรมศิลปะที่ไม่มีโครงสร้าง เด็กเป็นผู้กำหนดเอง และกิจกรรมศิลปะภายในห้องเรียนศิลปะกับครูศิลปะโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นกิจกรรมศิลปะที่มีโครงสร้างเพื่อเรียนรู้เทคนิควิธีการทางศิลปะ กิจกรรมศิลปะที่จัดขึ้นทั้งหมดประกอบด้วย ทัศนศิลป์ ศิลปะการเคลื่อนไหว และ จังหวะและศิลปะทางภาษา

การส่งเสริมประสบการณ์สุนทรียะสำหรับเด็กปฐมวัย ครูปฐมวัยในโรงเรียนเรกจิโอ เอมีเลียใช้การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กหลากหลายรูปแบบ ทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กทั้งชั้นเรียน การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเป็นกลุ่มย่อย และการมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กเป็นรายบุคคล ในลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันระหว่างครูไปสู่เด็ก และระหว่างเด็กกับเด็กเอง บทสนทนาที่เกิดขึ้นมักเป็นการถามตอบซึ่งกันและกัน หรือเป็นการกล่าวให้กำลังใจกัน จุดเน้นของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กคือ การกระตุ้นความคิดและความสามารถในการสื่อสารของเด็ก ระยะเวลาที่ทำโครงการต่างๆ ร่วมกับเด็ก ครูยืดหยุ่นเวลาตามความเหมาะสม (30-50 นาที)

คำถามวิจัยที่ 2 การประยุกต์ใช้แนวคิดทางการศึกษาออลดอร์ฟ และเรกจิโอ เอมีเลีย ในการจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

ข้อค้นพบที่สำคัญคือ ผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียนมองความงามในแง่มุมที่แตกต่างกัน มองศิลปะในแง่มุมที่แตกต่างกัน และมองมนุษย์ในแง่มุมที่แตกต่างกัน ผู้บริหารและครูของทั้งสองโรงเรียนจึงมีมโนทัศน์เกี่ยวกับสุนทรียศึกษา และแนวทางในการจัดสุนทรียศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยแตกต่างกัน ซึ่งแนวทางในการจัดสุนทรียศึกษาของแต่ละโรงเรียนนั้น แต่ในแนวทางที่แตกต่างกันนั้นสะท้อนให้เห็นว่าสุนทรียศึกษาเป็นแนวทางที่ทำให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา